

Mint bizonyára minden kedves Olvasó tudja, a Nemzetközi Matematikai Diákolimpiákon a megoldások javítása és pontozása a koordinálásnak nevezett tevékenység során történik. Idén meghívott koordinátorként vettem részt a ljubljana-i olimpián és szeretném személyes tapasztalataimat megosztani az Olvasóval.

Először arról, hogy miért van szükségünk ránk és a koordinálásra. A feladatok megoldását minden diák a saját anyanyelvén írhatja, ugyanis középiskolásoktól nem lenne elvárható, hogy mindenki valamelyik világnyelven írja a dolgozatot: így például az angol anyanyelvűek behozhatatlan előnyben volnának. Ennek megfelelően a javítás igen bonyolult, többlépcsős folyamat, amelyik sok év alatt, a résztvevő országok – és nyelvek – számának fokozatos növekedésével finomodott mai formájára. A koordinálás lényegében az a folyamat, melynek során az országok képviselői (általában a csapatvezető és helyettese), akik természetesen értenek a dolgozat nyelvén, valamint a koordinátorok (a központi javítók) az előzetesen elfogadott pontozási útmutató alapján együtt megállapodnak a pontszámokban. Ez általában angolul történik, amely az esetek nagyrésztében egyik félnek sem anyanyelve. Így aztán minden résztvevő számára igen kimerítő feladat.

Haladjunk azonban időrendben. Néhány nappal a verseny előtt a résztvevő országok csapatvezetőiből álló zsűri a kb. 25-30 feladatjavaslatból álló listából – ezt a rendezők állítják össze a résztvevő országok javaslataiból – kiválasztja és megszővegezi a verseny hat feladatát. Ezt követően a főkoordinátor (Chief Coordinator), aki a koordinálás megszervezéséért felelős, minden feladathoz beoszt egy (általában idősebb, tapasztaltabb) koordinátort (Problem Captain), aki annak a feladatnak a koordinálását részletesen is megszervezi. Ők tesznek javaslatot a saját feladatokra vonatkozó pontozási útmutatóra (Marking Scheme), amelyet a zsűri (esetleges módosításokkal) jóváhagy. Az útmutatót (ez általában azt tartalmazza, hogy milyen részeredményekre hány pont jár) mind a koordinátorok, mind az országok képviselői kötelesek betartani a pontozás során.

Kezdjük a történetet a legelején: hogyan is lettem koordinátor. Még versenyzőként nagyon tetszett a tavalyi mexikói olimpia, és gondoltam, hogy Szlovénia úgyszólván messze, akár ki is lehetne menni megnézni a versenyt. Fogalmam sem volt, hogy beengednek-e a megnyitóra vagy a záróünnepségre, amikor nem vagyok hivatalos résztvevő. Dobos tanár úr javasolta, keressem fel Pelikán tanár urat, ő mindent tud az olimpiákról. Úgyhogy amikor az ELTE-n összefutottam vele a folyosón, őt is megkérdeztem. Rögtön írt egy e-mailt a verseny főszervezőjének, hogy nyilvánosak-e a programok és van-e valamilyen kisebb munka, ahol szükségük lehet még emberre. Utóiratként még megjegyezte, hogy mivel tavaly ott voltam a diákolimpián, akár még koordinátorként is hasznomat vehetik. A címzett épp a gép előtt ült, tíz perc múlva már jött is válasz, hogy nagyon örülnének, ha elfogadnám a meghívásukat, és vállalnám a koordinátori szerepet. Eleinte furcsának találtam, hogy tavaly még diák voltam, most pedig már én fogom javítani a dolgozatokat, másrészt az angol nyelvtudásomat is bizonytalannak tartottam. De a tanár úr még ott rábeszélte és megnyugtatóan, hogy biztosan jól fogom végezni ezt a munkát. Így a koordinátori szerepemet Pelikán tanár úr közbenjárásának köszönhetem, lehet, hogy máshogyan alakult volna minden, ha akkor nem futunk össze a folyosón. . . Így kerültem be a 2006-os koordinátori csapatba alig egy óra leforgása alatt.

Az idei diákolimbia két versenynapja szerdára és csütörtökre esett. Én hétfőn délután érkeztem meg vonattal a ljubljana-i vasútállomásra. Eltartott egy ideig, mire megtaláltam az olimpia székhelyét, egy négycsillagos szállodát jó kilométerre a pályaudvartól. Kiderült, hogy késő este autóval továbbvisznek a tenger mellé, Portorožba, addig töltsék el az időmet, amivel szeretném. Elsőre talán furcsa, miért kell elmenni Ljubljánából száz kilométerrel arrébb koordinálni, de az olimpiákon a versenyzőket szokás szerint elkülönítik a csapat vezetőktől, akik már napokkal korábban ismerik a kitűzendő feladatokat. (Ez az elkülönítés az idei évben kevésbé volt szigorú, ugyanis mind a vezetők, mind a versenyzők szabadon használhattak internetet. Személyes találkozásra azonban most sem volt lehetőség.) Tehát a diákok és a csapatvezető-helyettesek a verseny színhelyén, Ljubljánában laktak, a csapatvezetők és a koordinátorok pedig Portorožban. A verseny után ennek már nincs jelentősége, a koordinálásra mégis Portorožban került sor, talán hogy ne veszítsünk időt az utazgatással.

Ami a hétfő délutánt illeti, igyekeztem kihasználni a néhány szabad órát, és körülnéztem Ljubljánában. Nagyon szép, rendezett város fogadott. Lakosainak száma kb. 300 ezer, tehát jellegében Debrecenhez, vagy Szegedhez hasonlít. Nincsenek nagy házak, a belváros nagyon barátságos, valamelyest őrzi a régi idők hangulatát. A belvárosban is keresztülfolylak a Ljubljana patak, a partján estefelé megtelnek az éttermek és kávézók, bennük és az utcákon is zenészek gondoskodnak a hangulatról. Még különlegesebbé teszi Ljubljánát a vár, amely a belvároshoz, és a patakhoz egészen közeli dombra épült. Innen nagyon szép kilátás nyílik a városra, és a városon túli hegyekre, amelyek szinte minden irányból körülveszik Ljubljánát.

Kicsit több, mint egy óras autózás után éjjel 1-kor értünk meg Portorožba. A főkoordinátor már majdnem elment aludni, de még éppen jókor érkeztem ahhoz, hogy a kezembe nyomja a hátizsákot, pólót, tollat, és a nyakbaakasztható igazolványt: ez minden résztvevőnek járt. Az igazolvány névre szólt, sárga színű szalag jelezte, hogy a viselője koordinátor. Még akkor éjjel megkaptam a hat feladatot is, azt viszont akkor még nem tudtam, hogy melyik feladathoz leszek beosztva.

Térjünk vissza kicsit a koordinálás rendszeréhez. Miután megvan a hat feladathoz a hat felelős koordinátor, már csak várni kellett a koordinátorokra, akiket a megérkezésük után beosztottak az egyes feladatokhoz. Többségük a rendező országból való matematikus, illetve matematikához értő ember. Vannak vendég-koordinátorok is – mint én – akiket a közeli országokból hívnak meg. A teljesség igénye nélkül: idén volt lengyel, román, bosnyák, szerb, cseh koordinátor, illetve *Kós Géza* és én Magyarországról. (Géza a koordinálás mellett a problémakiválasztó-bizottságnak is tagja volt.) A legtöbb koordinátor kedden érkezett, a verseny első napja előtt ugyanis nincs sok tennivaló. A főkoordinátor tartott

egy általános tájékoztatót, hogy pontosan hogyan zajlik majd a koordinálás, és hogy mire kell odafigyelni. Először a 4-es feladathoz osztottak be, de pár órával később átkerültem a 2-eshez, mert állítólag ott több emberre volt szükség.

Kedden délután rendezték a fővárosban a megnyitó-ünnepséget, amelyre busszal vitték a csapatvezetőket, és az érdeklődő koordinátorokat. Egészen más volt így, mint versenyzőként: most az erkélyről, a csapatvezetők társaságában néztem végig az ünnepséget, a diákok pedig egy nagy seregként ültek odalent, és keresték az ismerős arcokat az erkélyen. A megnyitó után még következett egy rövid városnézés, majd mentünk vissza Portorožba.

A szerdai nap egészen késő délutánig a feladatra való felkészülés jegyében telt. A 2-es feladatot koordináló csapat összegyűlt egy teremben, és megbeszéltük a feladat lehetséges megoldásait. Kombinatorika feladatról van szó, tehát nagyon sokféle megoldás képzelhető el. Mi hat-hét változatot néztünk végig, és ez is csak a fele volt annak, amennyit a versenyzők produkáltak. Kitértünk arra is, hogy egyes rész megoldásokért hány pontot adunk, illetve hogy egyes hibákért, hiányosságokért hány pontot vonunk le.

Ez azonban egyáltalán nem volt megerhelő, bőven akadt szabad időnk. A szállodát csupán egy út választotta el a tengerparttól, akármikor le lehetett menni csobbanni, vagy úszni egyet. Az út végig a nem túl hosszú, mindössze 25 km-es szlovén tengerpart mentén halad, nem volt nehéz egy-egy pihentető sétát tenni a parton, és körülnézni. Portorož tipikus tengerparti üdülőhely: szinte csak hotelekből, strandokból, kaszinókból, butikokból áll.

Szerdán, vacsora után aztán a kezünkbe nyomtak egy kilónyi papírt: az első versenynap 2-es feladatának dolgozatait, pontosabban ezek fénymásolatát. Minden feladat koordinálása négy asztalnál folyt egyidejűleg, így aztán négy csapatra osztottunk. Az asztalokat A, B, C, D betűk jelölték, és az A asztal volt az, ahová a zsűri megítélése szerinti legjobb 20 csapatot várták, így egységesebb volt a legjobb országok pontozása. A másik három asztalra 24-25 csapat jutott. Én a B asztalhoz kerültem, ahol volt néhány „könnyebb” ország is, azaz olyan, ahol csak egy-két versenyző indult, de még így is 130-140 megoldást kellett megérteni. Általában két ember jutott egy asztalhoz, kivéve a B-t, ahol hárman voltunk. Maga a koordinálás a versenyek után zajlott le, azaz pénteken, és szombaton, ezért nekünk a szerda este és az egész csütörtöki nap rendelkezésünkre állt a dolgozatok nézegetéséhez. Általában semmit nem értettünk a szövegből, csak a képletekből és a rajzokból lehetett valamire következtetni. Szerencsére a szervezők adtak mellénk három fordítót, akik arab, kínai és egyéb ázsiai nyelven értettek. Emellett a vendég-koordinátorok is szívesen segítettek az általuk ismert nyelvű dolgozatok megértésében. Így aztán a bő egy nap alatt sikerült végignéznünk mind a 130 dolgozatot, és a legtöbbjükről kialakult egyfajta vélemény, hogy nagyjából mennyit érnek. (A 4-es, 5-ös, 6-os feladatok javítóinak nehezebb dolguk volt, mert nekik csak a csütörtök este és a péntek délelőtt jutott az átnézésre.) Sok különleges nyelvű dolgozatról (mint például thaiföldi, kuwaiti, török vagy tádzsik) így is látszott, hogy nem jó a megoldás, de olyan is volt, hogy éppen egy thaiföldi megoldást kristálytiszta értettem, mert sok képletet és formális kifejezést használt. Utólag aztán kiderült, hogy a végül 7 pontot kapott megoldások többségét az átlapozgatás alatt nem értettük meg, ehhez kellett a koordinálás.

Pénteken korán, fél kilenckor kezdődött a koordinálás. Eddigre a csapatvezetők is átnézték a diákjaik dolgozatait és többnyire határozott elképzelésük volt a megszerezhető pontszámokról. Fontos tisztázni, hogy a koordinálás általában nem valamiféle alkudozás, vagy béketárgyalás, ahol a csapatok képviselői minél több pontot szeretnének kiharcolni, a koordinátorok pedig minél kevesebbet adni. A pontozási útmutatóból rendszerint egyértelműen kiderül, hogy mire hány pont jár. A 2-es feladat útmutatója viszont talán egy kicsit hiányos volt, túl nagy szabadságot biztosított a javításkor, ezért nehéz volt megegyezni.

Az országok előre egyeztetett menetrend szerint érkeztek, eszerint minden országra fél óra jutott, azaz egy dolgozatra öt perc. Hát nem sok. Az egyes országokkal ténylegesen eltöltött idő azonban elég nagy szórást mutatott. Volt, hogy egy perc elég volt (általában azért, mert teljesen egyértelmű volt, hogy 0 pont, vagy az, hogy 1 pont), de volt egy-két olyan ország, amelyre két óra sem volt elég (vagy azért, mert sok jó vagy jónak vélt megoldásuk volt, amelyet az előzetes értékeléskor nem értettünk meg, és ott kellett végiggondolni, vagy mert nyilvánvalóan semmit nem érő dolgozatra akartak mindenáron pontot szerezni). A csapatvezetők ilyenkor nem fordítják le angolra a teljes dolgozatot, elég, ha csak egyes részleteket fordítanak szó szerint, a többi összefoglalják. Határozott véleménykülönbség esetén viszont szükség lehet a teljes fordításra is. Ha a csapatvezető és helyettese, valamint a koordinátorok megegyeznek az odaítélendő pontszámokban, akkor a koordinálás a pontozólap kitöltése és aláírása után befejeződik. Ha ez nem sikerül, vagy valami miatt megszakad a koordinálás, akkor egy későbbi időpontra lehet halasztani. Ha ekkor sem tudunk megegyezni, akkor először a feladatért felelős koordinátor, majd a főkoordinátor próbál dűlőre jutni a csapat vezetőivel. Ha itt sincs egyetértés, akkor az eset a zsűri elé kerül, és ők szavaznak a pontszámról. Ez nagyon ritkán fordul elő, idén azonban megtörtént, és éppen a 2-es feladatnál (de nem a B asztalnál). Menetrend szerint a szombati ebédig végeztünk volna, de néhány halasztás miatt csak délutánra sikerült. A legtöbbet a 2A asztal koordinátorai dolgoztak, mindkét nap késő estig, és közben sem pihentek sokat.

A kemény munka után jött a jól megérdemelt pihenés. Szombat estére befejeződött a feladatok pontozása, és a zsűri ülésén a ponthatárokat is meghúzták. Vasárnap egésznapos kirándulásra mentünk, ahol végre senki senkitől nem volt elkülönítve, a csapatvezetők, a helyettesek és a diákok közösen ebédelték a hegyek között. Még ebéd előtt megálltunk a bledi tónál, és volt egy kis időnk (sajnos csak negyed óránk) körülnézni. Ez volt az egyik legszebb hely, ahol valaha jártam. A kristálytiszta vízű tó közepén egy kis sziget van, Szlovénia egyetlen szigete, rajta pedig egy templom. Csak csónakkal lehet odajutni, híd nem köti össze a tó partjával. A tó partját nagyon szépen karbantartják, fák, virágok, bokrok végig a járda mentén, a vízben pedig tavirózsák és kacsák pihennek az árnyékban. A tavat dombok veszik körül, egyikükön áll a bledi vár. Innen rálátni a tóra és a környékre. Az egész napot is el lehetett volna itt tölteni.

A kirándulásról már mindenki Ljubljanába ment, és az utolsó éjszakát ott töltöttük. A hétfő délutáni záróünnepségig egy délelőtti rövid városnézést kivéve nem volt szervezett program. A záróünnepségen átadták a díjakat, de a közönség bemutatót kapott a szlovén népzeneből és néptáncból is. Ezt követte a bankett, ahol készült olyan csoportkép, amelyen tizenegy magyar látható (tizenhárom is megoldható lett volna): igen nagy magyar küldöttség vett részt tehát a 2006-os szlovéniai olimpián. Keddre már csak egyetlen program maradt: a hazautazás.

Biztosan van, aki kíváncsi, milyen versenyzőként részt venni egy olimpián, és milyen koordinátorként. Nos, versenyzőként sokkal jobb, és emlékezetesebb. Hiszen az egész rendezvény azért az ötszáz diákért van, akik a világ minden részéről ideérkeznek versenyezni. A verseny két napja mellett azonban akár életreszóló élményekkel is gazdagabbak lehetnek. Nem mondom, hogy most nem éreztem jól magam, versenyzőként mégis egészen más ezt átélni. Most viszont ott lehettem a közel négyszáz (de lehet, hogy több) ember között, akik hozzájárultak ennek az olimpiának a létrejöttéhez, és örülök, hogy valamit én is tehettem, úgy, ahogyan tavaly ugyanennyien dolgoztak azért, hogy mi, versenyzők jól érezzük magunkat.